

NEMZETI TÁRSALKODÓ.

Első félv.

Kolozsvár, Május 22kén, 1840.

21. szám

Tartalom: Iparunknak mire van szüksége? (K. y) 161. l. Tavaszdal; (Tyburcz-vari) 167. l. A' számúzott, (Szólga-Miklós) 168. l.

Iparunknak mire van szüksége? *)

(Egy barátjától a' szász iparügynek.)

Az édes hazában semmi sem képes annyira búskomolyságba ejteni annak részrehajlatlan barátját, mint a' műipar' 's kereskedés' állapotja a' szászok között. Csak önmagában tekintve is az egészet, megtetszik, hogy jelenleg biányzik valamint belső ereje, úgy külső kiterjedése is; 's a' kevésbé éles látású szemlélő előtt is legott felötlik azon igazság, hogy ama' jóllét is, melly imitt amott mutatkozik, nem annyira a' jelen' gyümölcse, mint csak a' mult' maradványa. Ha már az ipar- 's kereskedésügy' szinte minden irányában mutatkozó ezen hátramenés 's sülyedés miatt szorúl a' kebel: a' jövőbe tekintés még sokkal leverőbb. Mi előtt az olvasó ezen nyilatkozatot kárhoztatná, sziveskedjék társul adni figyelmét a' következő sorokhoz.

Legelőbb is vessünk egy pillanatot a' szomszéd Magyar- és Erdélyországban, Bukovinában, Havasalföldön 's Moldovában létezőj ipar' és kereskedési ügy' állapotjára; mindenütt ifjui erőfejlés, élénk mozgalom 's törekvés művelni a' gazdag keresetforrásokat, 's részesülhetni a' kor' szellemével egyező műipari vállalatokban! Ezen emelkedés átalában félre ismer-

*) Ezen cikkely a' „Blätter für Geist, Gemüth und Vaterlandskunde“ című brassói heti folyó iratban. 1839-ben jelent meg. Szerkesztőség.

hetlen, 's azon országokban a' legközelebbi évtized alatt olly változásokat 's új teremtményeket hozott létre a' műipar- 's kereskedésben, valamint átalán véve a' polgári viszonyokra vonatkozólag, hogy azokkal a' korábbi egész századok' nem olly sebes fejlődése is alig állja ki a' hasonlítást. Mindenek előtt tisztán látják azt, hogy a' nagy Dunakereskedéssel — a' világkereskedés' ezen hatalmas közbejárójával — érintésbe jövetel az, miből reájok nézve a' legnagyobb 's állandóbb haszon háromlik. Mesterség 's műipar legnagyobbára külföldről plántálva át ezen országokba, jelesen tenyésznek, holott korábban, mind a' mellett is, hogy nyers anyaguk bőven termett; nem igen szokták feldolgozni maguk. Illynemü intézeteik má már mind inkább szaporodnak, és pedig a' legjobb példányok' hasonlatosságára, 's gyárműi szükségüket lassanként képesek lesznek ez úton födezni.

A' szomszédországok' ezen jobb 's bővebb természetűre törekedésének hasonlító vizsgálata, 's ama' szép gyümölcsök' vidám tekintete, melyek ottan már kezdetben is báromlanak a' polgári életre, valóban megalázók, ha tekintjük az ipar' jelenlegi állását a' szászok közt! Hát még ha vissza pillantunk a' multakra? Mennyire más-kép volt ez akkoron! — A' szászokat német hazájokból Magyarország' királyai jeles előjogok' megajánlásával hívák ki, műveletlen rengetegek' műveléséért, 's azoknak magok' számára termékenyekké tétele, valamint a' műipar' 's kereske-

dés' meghonosítása végett, hogy így a béke minden műveire vonatkozólag legyenek példányai műveltséget nélkülöző szomszédainak, 's ez által a királyi szent koronát éppen úgy őtalmazzák, mint kemény váraik, erősségeik 's védsergők által. A' historia bizonyoságot tesz arról, e' feladatuknak miként feleltek meg a' szászok, miként tették magukat méltókká királyaik' 's fejedelmeik' kegyeire, miként virágoztatták a' mesterségeket, műszorgalmat, 's kereskedést századokon keresztül, 's atyáink miként érelének iparuk által arany gyümölcsöket az itók' oly viharai közepett, miket mi csak nevökben ismerünk, 's oly áldozatok mellett, mellyeket mi szinte ki sem győznénk! Lengyel-, Orosz-, Török-, Magyar- sőt Német- és Olaszországba, 's Hollandiába is útát nyitott magának a' szászok' kereskedése, míg az országban példabeszéddé lön jutalmazó szorgalmuk. Ha e' lett dolgokat nem találnók is följegyezve történetkönyveinkben, mellyek' szemlélete közben a' honbarát néhány pillanatra megfelejtkszik a' sajnálatos jelenről, emlékezetünkbe hozza a' nagyára azon korból maradott köz- és magányépületeink', 's családbirtokaink' 'stb megtekintése, mellyeket az unokák inkább fogyasztának, mint sem növeltek.

'S most, midőn több mint száz nyugalmas, 's ennél fogva a' béke' munkáira kedvező év tűnt tova, még kell vallanunk, hogy a' legohajthatóbb viszonyok' daczára is iparunk 's kereskedésünk alá esett, jólletünk tetemesen csökkent, 's a' mi sokkal szomorúbb, nem titkolhatjuk, hogy e' visszaesés a' legközelebbi jövőben még érezhetőbb lesz, 's sokkal szembetűnőbb, ha legitt hathatós ellenintézkvényekről nem gondoskodunk. Ezen igazság, bár mi leverőleg hangzik, tagadhatatlan, 's ezt az erdélyi körülmények' pontos ismeretével bírók ki is mondták már elég érthetően.

Távol legyen, hogy e' visszaesés okát csak minmagunkban akarjam föltalálni; igen jól tudom én, mennyi része van ebben az idő' körülállásinak is, 's igen, hogy egyes emberekhez hasonlatosan, ezeknek is meg van maguk sorsa. De nem volt-e ez így más nemzetekre nézve is? 's ezek nem el tudák-e háírítani a' sors' akadályait? — Ha az idő' balszerencséje találja őket, hathatósan küzdenek föl, szorosán meghányják, vetik az eszközöket, mi segít a' jelen' baján, 's egyesített törekvésöket e' pontra irányozzák. Ha egyik iparáguk 's keresetnemük csalt, mást fogtak fel 's üztek nyugalmason, 's így a' kor' ingadozása közepett cserélve, küzdve csüggedetlenül, ügyöket kivitták. Sok fényes példát ad erre sok tartomány, 's ki hinné a' vagyonnossága által oly nevezetes nagy disznódi (heltaui) szép piacz' látásakor. (Szeben városa mellett), hol a' gyapjúszövéssé oly gyarapodólag üzetik, hogy egy pár évszáz előtt ottan minden lakos sarlókovácslással foglalkozott? Mi után a' hosszason pusztító 's sok bajokat okozott háború alig 25 év előtt elszűnt, fiatal bujaságban virágozik mindenik német tartomány, 's mesterségben, kereskedésben Franciaországgal, Angolhonnal 's Németalfölddel versenyeznek. Azt kell tehát éltalálni, mint kellessék az idő' crisiseit, mik a' nép' jólletét megrázkodtatják, s zerencsésen kiállni, az az: miatta a' szorgalmat 's ipart csökkenni, 's a' vállalkozási szellemet enyészni nem engedni.

Mint tudva van, a' levantei kereskedés 's közlekedés, mellynek Erdély' kereskedővárosai voltak közbejárói, darab idő óta más irányt kezdett venni, mi által az át- és kiszállítási kereskedés csökkenvén, e' körülménynek szoritólag kelle hatni a' mesterségi 's iparügyi munkásságra. Ide járul az is, hogy szomszédaink körökörnyül magok kezdék természeteni egy részben azt, mit korábban tőlünk vettek, míg ugyanazon időben a' tengeri 's folyói hajózás' gyara-

podásával nagy nyereségökkel, helybe szállítanak hozzájuk a' távol tartományok' műszorgalmi természetményei. Mindezek együvé véve a' szászok' kereskedési közlekedéseit csaknem önmaguk' fogyasztására szoríták, az iparnak csak a' belföld' szükségeit kelle fűdezeni, a' kereskedés csak egy kis föld' s kevés vásárlók' érdeke körül forgott. A' műipar' további hanyatlásánál csaknem kizárólag természeti termények vitettek külföldre, nyers állapotban, mik nagyrésztint gyárokban feldolgoztatván, jól felcsapott áron kerültek vissza, s így a' szász iparúzők, kik korábban a' műszorgalom' terjedelmes mezején előbb természetők voltak, s kik activ kereskedést távol országokban s tetemes mennyiségben folytattak, lassanként csupa fogyasztóivá váltak a' gyakran valóban csekély értékű idegen gyár- és kézműveknek, míg kereskedésök kevés cikkekkel majd csak határszéli közlekedéssé súlyedett. S ezen nagyon alá szállott iparágot is tetemesen megcsökkentette egy körülmény, melly a' szomszéd tartományokba mintegy új életet lehellet, tudniillik: a' d u n a i g ő z h a j ó z á s. Ez által lassanként végképen elenyészendek nálunk a' szomszédfejedelemségi transitó-kereskedés' utósó maradványi is. Eddigi vásárló tartományaink' fejlődő ipara, az idegen tartományokból hozzájuk könnyeden szállíthatás' stb. a' miénk' különben sem sokféle s nem is nagyon kápos terményeit mind nélkülözhetőbbekké teszik, s még magok a' nyers termények is silányabban kelnek, miket azóta feldolgoztunk, s melyeket egy részint valóban alig nélkülözhetünk. A' gyárművek' Dunán bészállításá, valamint a' szomszédos tartományok' terményeinek ugyanazon kivivése minket végveszedelemmel fenyeget, s voltaképp számunkra nincs is már nyitva több két útnál, tudniillik, vagy a' dunarévi adás-vevésben erőteljesen részt venni, vagy pedig kezeinket összedugva s a' rossz idők ellen sükertelen panaszokat árasztva, ipa-

runkat s kereskedésünket menthetlenül elenyészni. Az idő elhatározó, nagy léptekkel halad előre: vagy mi fogjuk tehát alkalmazni magunkat, s hirtelen követni, hathatósan s fáradszatlanul egyesítvén e' végre minden erőnket, vagy pedig örökre kiszorítva látandjuk magunkat rövid időn minden még most hatalmunkban levő nyereszkezeinkből.

Engedelem a' hazája iránt buzgó barátoknak! ha itt fölhevűl, ha bátor kérni, hogy a' dolgok' igazi állását fontolják meg, s a' pillanatokat — mert többről szó sem igen lehet — használják, használatlan ne engedjék tova röppenni. Azon szép műveltség, mit különböző nemzetbeli utazók közelebbi időkben is annyira barátságosan méltányoltak kis szász földünkön, kötelességünké teszi, hogy az iparügyben is tartsunk hasonló haladást más művelt népekkel, mint például a' Duna, Rajna s Elbe mellett lakó testvéreinkkel. A' természet honunkat bőven megáldá terményekkel, miket műveltségünk után feldolgozni s értékekben gyarapítani a' mi jogkörünkbe esik; kereset — s műiparunkat szép szabadságok ótalmazzák, s ha ezeket okosan használjuk, amazt nemesíthetjük, tökéletesíthetjük, ezek felett pedig földünk' fekvése is nagyon alkalmasnak fog feltűnni a' kereskedésre vonatkozólag mindenki előtt; kinek pillanatai egy szék' vagy kerület' szűk piaczn túlhatva, azon örvendetes észrevételre jönek, hogy a' D u n a f o l y a m m a l i f ő ö s z e k ö t t e t é s mindenkorra elégséges biztosítani millió munkás kéz' természetményeinek eladását, valamint a' szükséges nyers anyagok' átszállítását.

A' szászok' műiparára s kereskedésére vonatkozólag két legkiváltképpen szem előtt tartandó tárgy tehát a' honi ipar' előmozdítása, s a' Dunával közvetlenül összeköttetés. E' két feladat, úgy látszik, egymástól válhatlan, s egyiknek megfejtése a' másikat kölcsönösen biztosítja, úgy hogy egyszerre kez-

detvén meg, 's üzétvén mindkettő, közösen is kellene haladniok.

Vegyük csak jólszemügyre a' honi ipar' előmozdítását. E' rendek' sorában nem titkoltuk, hogy a' honi ipart mélyen súlyedettnek vagy hátramaradottnak tartjuk. Ki a' műszorgalmas 's kereskedő világban vagy egyszer figyelmesen körültekintett, ezt aligha vitathatja. Legkönnyebben meggyőződhetik azonban e' felől a' legfelülegesebb szemlélő is, ha tekinti kalmáraink' Debreczenben, Pesten, vagy Bécsben tett bévásárlásait. Egész tömeg olly árukat hoznak bé eladás végett, mellyeket kézműveseink' bármellyike — még cigányainkat sem zárva ki — meg tud készíteni. Ezen tárgyak' nagy része ollyan anyagokból van készítve, mik nálunk használatlan hevernek, vagy mellyek nyers állapotjokban rendkívül csekély árért vitetnek külföldre. Kérdés tehát: miért történik így mind ez? Kereskedőink teljes elfogulatlansággal felelik: „mert ott a' portékákat szebben készítve, tetszés szerinti mennyiségben 's jutalmasabban kapjuk.“ E' felelet mind azt magába foglalja, mit alább még tisztább fénybe akarunk állítani.

Azon roppant haladás, mit közelebbi időben az experimentalis tudományok tettek, mesterségekre 's iparra nézve is jótékony befolyással volt. A' természettörténeti, erőműi, vegytani 's tb. újabb felfedezések közt egyet sem lehet találni, hogy megnyugtató feleletet ne kaphassunk akár melyiknél e' kérdésre: „Úgy de mi haszon háromlik ebből a' gyakorlati életre?“

Az ezen tudományokban jártas férfiak figyelmet fordítottak a' mesterségekre, iparra, 's ezekre vonatkozólag olly javításokat, újításokat létesítettek, mik az ipart egészen más színben tüntetik elő, mint a' hogy állott 25—50 évelőtt. Magok a' kézművesek, iparúzők is gyakorlottak ma az érdeklött nemű tudományokban, 's midőn ezek' következtében mind újabb újabb hasz-

nokat nyernek 's tökélyesebb műveket állítanak elő: már ma egészen másként dolgoznak, mint hajdonában őseik, mostani viszonyai között kiki használván mindazon elsőségeket, könnyebbségeket, miket helyezete 's körülményei ajánlanak. Röviden szólva: tudomány és ipar az utóbbi évtizedekben karöltve haladnak, 's mai időben egy iparúzőnek a' körébe tartozókra nézve olly szükséges a' tudományos műveltség, mint éppen a' tudós rendnek, a' magáéba esőkre vonatkozólag.

Korábban — mint önként értetik — mind ez másként volt. Régen elég volt egy derekas mesternél tanulni, másnál néhány éven át dolgozni, 's ezen felül idegen helyeken vándorolni. Mesterség, ipar körül gyéren mutatkozott némi tökéletesedés 's gyarapodás, minthogy közönségesen irtóztak mindennemű változtatástól, heven ragaszkodván a' jónak ismert régihez, le származotthoz, a' mi nálunk jelenben sem éppen ritkaság. Néhány keresetágon kívül mink majd mi újítást sem tudunk felmutatni a' mesterségekben 's kézművekben, melly tudományos 's biztos alapon nyugodnék. Sok műhelyeink, minden terményeikkel együtt, hasonlítanak azokhoz, mellyeket máshol csak a' mult századi képeken láthatni. Ekként ezek' nagy része sem honi szükségünknek meg nem felel, sem pedig a' külföld' feszítettebb kívánatait ki nem elégítheti, vagy még rövidebben szólva: a' versenyt külföldi gyár művekkel semmi tekintetben ki nem állhatja. A' dolgok' illetén állását itt ott eddig elé is voltak, kik mélyen érezték, 's figyelmet érdemlő szózatok is hallszottak több oldalról, mellyek az ipar' emelését 's előmozdítását első helyre tévék mindazok között, mik nálunk a' közjólétre megkívántatnak. Nem kevesen voltak ollyak is, kik egyelműleg 's nyomos felszólalással sürgették, hogy a' szász nemzet' keblében állíttatnék egy iparoskola, mit aztán neveznének polgári iparoskolának, kézműtani kép-

zöintézetnek vagy akárminek. Ezek' véleménye szerint egy illy intézet első, lényeges eszköz a' honi ipar' megalapítására 's előmozdítására. Mi is hiszszük állhatatosan, hogy ennél a' nemzeti jólétre vonatkozólag üdvösebb tanácsadást képzelni sem lehet! Vessünk csak egy pillanatot azon helyekre, hol mesterségek, ipar 's kereskedés virágzanak: úgy találjuk, hogy az illetén intézetek kisebb nagyobb mennyiséggel mindenütt megvannak, és pedig annival gondosabban védve, ápolva, mennyivel közvetlenebbül a' polgári 's iparúzó rend által tartatik fenn, 's ápoltatik. E' rend világosan tudja azt, hogy üdv, áldás 's süker iparát csak úgy követi, ha ehhez tudományos előkészület 's műveltség járul; nálok még az élteőbb iparúzók is folytatják a' tanulást, 's hogy iparok a' tudomány' haladásai megett el ne maradjon, iparegyesületeket alkotnak, melyekben ezen haladásokat megvitatják, terjesztik, 's szóval és tettel munkálják a' hazai műszorgalom' emelését 's gyarapítását.

Tehát egy iparoskola a' szász nemzet közepette! A' bécsi cs. k. „összművészeti intézet“, ezen a' mesterségek' 's ipar' minden nemeit illetőleg legszebb egyetem nem csak hogy igen messze van tőlünk, hanem módunk sincs abban, miszerint gyermekeinket oda küldjük, mivel csak kevés az, kinek szűk körben határozódó jövedelmi viszonyai megbírnák az ottan több évekig lakás' költségeit. Egy a' szászok között állítandó iparoskola, iparügyünk' szükségéhez 's viszonyaihoz alkalmazottan — egy előre bár milly egyszerűen intéztetnék el — annyit legalább is használna, hogy ifju iparúzóinkkal megértetné azt, mikép a' szakfoglalatosságaiukat illető tudományokban szükséges további öntökélyesítésre törekedniök, 's erre nézve utat is mutatna. Mostani állásokban is adnak ugyan oskoláink némi illy becses ismereteket; minthogy azonban jelenleg a' tisztán csak tudó-

mányos művelődés van célpontúl tűzve ki oskoláinknál, ezek a' gyakorlati élet' bármellyik ágára nézve mondhatni, hogy semmit sem tesznek. — A' mit az inas mestere mellett tanul, olly ritkán felel meg a' finomabb izlés' kívánatának, mint azon haladás, a' mit a' mesterlegény teszen mesterségében darab időig vándorlása közben, 's még azon esetre is, ha ezek távol országokban a' jelesebb műhelyeket szokottnál gyakrabban látogatnák, a' legjobb esetben is csak mechanikai eltanulás' 's majmolás' nyereségével térhetnének vissza, 's így is semmi hatáskörük nem lehet a' rögzött ó formák mellett, 's az illető segítség' nem léte miatt. Ez okból megtörténik nem ritkán, hogy a' mesterségökben jártasabb embereink többé vagy éppen vissza sem jönnek, vagy pedig lassanként visszatérnek az agg szokásra.

Saját készítéseinket, főkép pedig kereskedésünket illetőleg hogy a' külföldiek mellett megállbassunk, művészeinknek 's mesterembereinknek iparoskolában kell képeztetniök, 's utóbb jeles mesterek által tökéletesíttetniök; a' tehetségekkel kitűnőbbben megáldott fejek felsőbb műveltségre szertteendők, menjenek a' bécsi cs. k. összművészeti, vagy a' prágai intézetbe. Így a' honi oskolában megvetett alap képessé teendi őket az ottani süker' illő felfogására, 's ennek a' körülményekhez képest választott honi eszközökre alkalmazására, felül emelkedvén a' sükertelen mechanismusi majmoláson. Az ész az, minek a' kezeket vezérteni kell; ki amazt jól tudja használni, annak ezek is önkénytebben fognak engedelmeskedni. Hogy némi példákkal világítsam a' dolgot: lakatos, asztalos, esztergás, ács, kőfaragó, órás, műszercsináló 's tb. idegen példányokat könnyen felfognak, 's leírások, utasítások után könnyen tudnak dolgozni, ha a' szám-, terj- 's erőtudomány', valamint a' rajz' 's mintázás' illető ismeretével bírnak, 's így egyszerűs mind saját eszméiket is éppen olly jól tud-

ják közleni, mint az olykoron előforduló nehézségeket eloszlatni, 's minden lehető könnyebbséget, hasznót szerezni magoknak. Szesz- és serfőzők, cserzők, szappanosok, takácsok, fazakasok, rézművesek, kovácsok, czinművesek, festők 's tb. munkássági körükben egészen más-ként járhatnak el, ha a' természeti erők' törvényeivel, a' tűz', levegő', világosság', gőz' hatásaival, az általuk feldolgozandó anyagok' tulajdonságaival, valamint a' természettel, természet-tudománynyal, vegytannal, műtudománynyal közelebbi ismeretségek van. De minek többet szólni olly tárgyban, mellynek sürgető szüksége éppen olly világos, mint haszna a' milly tetemes?!

Nem a' mi dolgunk egy a' szász nemzet' kebelében állítandó ipar' oskolatervét itten kidolgozni 's előadni, de azért ismételve, őszintén kimondjuk, hogy legfőbb ohajtásunk; miszerint az minél előbb jusson életre! Legyen ez bármilly szűk körben határozódó 's tökélytelen, még is örömmel látandjuk, mert erősen hiszszük, hogy sikeres befolyása mesterségekre, iparra rövid időn szembe ötlő leendő, 's éppen ezen mértékben mind több részvét 's gyámolítás fog iránta keletkezni. Minden esetre tehát a' csekély kezdet is ohajthatóbb az a' miatti további halogatásnál, hogy lehető legtökéletesebb létre hozása van tervben. Azonban ha a' legcsekélyebb intézet hozatik is életre, a' következő pontok osztatlan figyelmet érdemelnek:

1. A' szászok között létező oskolák közül csak nagyon kevés van ollyan, melly eszközül szolgáljon iparoskolai előkészülésre. Tanulóiintézeteink' főiránya ugyan is a' tudományos nevelés, szemléltető elméleti előadás 's előkészülés szorosán tudományilag a' hit-, törvény- és gyógy-tudományra; alólról kezdve fölfelé mind ezen irányt találjuk. Egy a' művészek', mesteremberek' 's kereskedők' képzésére alapítandó iparoskolában pedig népszerű tanítás, gyakorlati e-

lőadás kívántatik, 's oktatás a' tapasztalati tudományokban, mint a' természetismeretben, szám-, vegy-, erő-, mű- és rajz-tudományban, valamint ezeknek egyszersmind a' honi viszonyainkhoz közhasznu alkalmazása is szükségessé váló. Ezen szempontból indulva ki habár a' mostani alsóbb osztályzati oktatás olvasásban, írásban, számtudományban 's vallásban mindenkire nézve' szükséges is, de utóbb azokra nézve, kik mesterség-, ipar- vagy kereskedésre határozzák magokat, süker nélkül pazaroltatik el jelenleg a' tanuló' legfogékonyabb életkora, holott a' művészek', ipart 's kereskedést űzők' elegendő műveltsége annyi időt kíván meg, hogy okunk van azzal minél gazdálkodóbban élni, annyival inkább, mivel a' tanulási idő' más része — mit mesternél vagy gazdánál szükség tölteni — az ifúság' hátra levő napjait kívánja.

2. Az alsóbb oskoláinkban taníttatni szokott ismeretekkel bíró tanítványoknak általános oktatást kell adni a' feljebb említett természeti tudományokon kívül a' szám- és rajztudományban is, természetesen alkalmazott kiválasztással, 's formában. Ezen közfelfoghatáshoz 's mindig hazai tárgyakra alkalmazott előadásokat a' lehetőségig mindig az illető tárgyak' felmutatásával kellene kísérni. A' természetisméretnél a' természeti testek' előmutatása, a' természettudománynál a' tanulmányok' alkalmazása az iparügyi tárgyakra, 's a' rajztudományi gyakorlás mind mulaszthatlan feltételei lennének a' felebb érintett általános oktatásnak, 's csak ekkor volna aztán külön irány kitűzetendő. 'S ha a' mondott fölmutatások előbb csak kevés tárgyakra szorítkoznának is, mindig jobbak volnának az éppen semminél; ezeknek lassankénti szaporíthatását polgártársaink' emberséges készsége után bizton lehetne remélni.

3. Az egy szakban külön képzés 's további művelés csak azokra nézve le-

het foganatos, kik azt már tapasztalatilag ismerik, — tehát csupán azokra nézve, kik a' tanulási időt kitöltötték 's az ipar' azon szakában már foglalkoztak is. Ezekre nézve szükséges a' különös műtudomány' előadása, 's névszerint iparuknak 's az ezzel kapcsolatban 's érinkezésben állóknak pontos, részletes előterjesztése, valamint az erőtudományé is, az illető készületek', productumok' 's portékagyűjtemények' ugyan ekkori felmutatgatásával. Végre a' mi az egyes mű- 's iparági czikkek' felmutatásának tárgyát 's idejét illeti, az az egész iskola' teremtől 's terjedelmétől függene.

4. Azon növendékeknek, kik kereskedők akarnának lenni, a' 2. szám alatt említett általános képzés mellett különösen kellene gyakorlatniok nyelvtudományban, különféle levelek' megírása' módjában, számvitelben, váltójogban, kereskedési földírásban, áruértésben.

5. Végre nagyon ohajtható volna, hogy bár a' közhivatalokra készülő ifiak is nyernének alkalmat a' természeti tudományokon kívül az erő- 's műtudománnyal is ismeretséget köthetni az iparoskolákbani előadások' útján. Ezen tudományokat száraz könyvekből végig tanulni, a' mint tudniillik szokott történni némelly tanulóintézetekben, éppen olly kevésbé kellemes mint a' milly fogatlan fáradság. Ha azonban van bár mi kicsin minta-, termény-'s portékagyűjtemény, 's a' tanító tanítmányait képes némileg is érdekessé tenni, névszerint a' közellevő hazai tárgyakra vonatkozó kitérésekkel: biztosítva lehet képességekkel felruházott 's tanulni szerető ifjaink' figyelmes részvételéről. Ezen ismeretek a' közhivatal viselőket illetőleg sürgősen szükségesek; nekik kell ugyan is a' mesterségeket, ipart 's kereskedést folytató rendre felügyelni, 's azt vezérteni, ügyekben gyakran itélni, 's őszintén kimondva: hivatalviselőinknek az anyagokkal, művekkel 's terményekkel illetően ismeretségétől két-jótevény eredményt

remélünk: elsőben értelmes 's meleg részvéteket az ezen rend' művelésére ható iparoskolák' terjesztése 's gyarapítása körül, 's másodszor méltányosabb becsülését az ezen testi erővel munkáló rendnek, a' mellyen feneklik egy ország' ereje 's jólléte.

Végre óvást kell tennünk azon történhető szemrehányás ellen, hogy az iparra 's kereskedeésre vonatkozó úgy nevezett anyagi érdekek iránt igen meleg részvétet nyilvánítottunk, midőn másfelől az ifjuság' egyenesen tudományi, erkölcsi 's tb. képezéséről majd nem is emlékezünk. Ezen szemrehányás (mellyet mindazokra illeszthetni, kik az idő' szellemét kísérve, a' hasznost tartják szem előtt, 's kitünőleg az iparügyi 's kereskedési érdekeknek hódolnak, minélfogva a' munkás rend' művelését sürgetik) szorosabb vizsgálatra önként elenyészik, mert az idő már is világosan tanítja, 's hovatovább tisztább fényben tünetendi fel, hogy a' vagyonos nemzetek tudományokban, erkölcsi tekintetben 's tb. is legelől állanak.

A' százszoknál azonban e' tekintetből éppen semmi ok nincs az aggodalomra, minthogy tudományos iskoláikban a' szellemi fejlődésre annyi gond vagyon fordítva, hogy éppen ennek átellenében olly felőlő azon ismeretek' mellőzése 's készségek' nem gyakorlása, a' mellyek föltételezik a' kézimunkások' 's kereskedők' formálását 's műveltségét.

H y.

Tavaszdal.

Rég vártam a' tavaszt,
'S zöldellő szőnyegét;
Hogy úzze bánatom'
Kinterhes föllegét.

Véltem: miként a' hó
A' nap' sugáritúl,
Keblem' fásult tele
Miatta elvonúl.

'S most itt van a' tavasz
Himes virágival,
Zöld fáknak lombjain
Zeng csattogányi dal.

A' csörge kis patak
Lerázta lánczait,
Zuhogva önti át
A' völgyön habjait.

A' rózsá' illatát
Röpíti lanyha szél;
'S a' föld' felületén
Az áldás' magva kél.

'S még is miért szívem
Bujából nem derül?
Hisz' ő is lenge por
A' földnek méhibül.

Tyberczvári.

A' számüzött.

A' nagy világ hallgatva csendeleg,
Nincs semmi zaj elnyúló oldalán.
Fejem fölött rezgő csillagsereg,
'S az éjkirály az ég' azur falán;
'S alattok én magamra ballagok,
Nem tudva: enyhet lelni hol fogok.

A' látkörön hegyormok állanak
Miket fedez zöldülő lombfüzér;
'S bár messze messze elnyulonganak:
Területek csak még is véget ér,
De lelkeken a' kínár végtelen,
Kisérve üld naponta 's éjelen.

Nem itt tekinte első nap réám;
Nem itt az est' igéző alkonya.
Szép a' vidék.... mit ér, ha nem hazám,
'S ha nincs ölen számomra nyugtanya.
Mit ér a' hon, bár benne laksz magad:
Ha érzelem hozzája nem ragad.

Az én hazám nagy messze nyúlik el!
Kerületét folyók szegélyezik;
A' nemzet ott csak most ébrüle fel,
'S már dicstele jövője érkezik.
'S bár még sötét baglyok sivítanak;
Hü gyermeki haladni szállanak.

'S én értte számkiüzött magzata
A' nagyra célzót nem segíthetem.
Miatta lángzik szívem' bánata,
Miatta teng nyomorban életem.
Ám tengjen, 's düljön a' vad fájdalom,
A' sírban lesz majd enyhe nyúgalom.

Sir lesz hazám: 's ott rút féregsereg
Emészti meg földtáji részemet;
De hű porom mély csöndbe' szendereg,
Nem fognak ők számüzni engemet.
'S ha álmaimba' háborítanak:
Nem érzem, - fájdalomim alszanak. —

Szolga Miklós.